

ÖZELLEŞTİRİLMİŞ ELEKTRİK DAĞITIMI HEM CEBİMİZİ HEM İNSANLARI ÇARPIYOR

Mehmet Güzel

Elektrik Mühendisleri Odası

İzmir Şubesi Yayın Komisyonu Üyesi

mehmet.guzel@emo.org.tr

Muhammet Demir

Elektrik Mühendisleri Odası

İzmir Şubesi 35. Dönem Yönetim Kurulu Üyesi

muhammet.demir@admgcs.com

Elektrik dağıtım şebeke işletmelerinin özelleştirmeyle birlikte kamucu bakış açısından uzaklaşacağını, doğal olarak kâr amaçlı hedeflere yöneleceğini ve vatandaşın da başta sokak aydınlatmaları olmak üzere şikayetlerinin artacağı, kayıp kaçak hedeflerinin tutmayacağı Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) tarafından baştan beri dile getirilen konulardandı. İzmir’de önce 26 Kasım 2023 tarihinde meydana gelen sel felaketi sonrası yapılan yanlış elektrik altyapı uygulamaları, sonrasında 12 Temmuz 2024 tarihinde yine yoğun yağmur yağışı sırasında iki yurttaşımızın sokakta yürürken elektrik akımına kapılarak hayatını kaybettiği facia, EMO olarak yapmış olduğumuz eleştirilerde maalesef ne kadar haklı olduğumuzu göstermektedir.

Öncelikle dağıtım şebekesinde yaşanan sıkıntı ve yanlış uygulamalar ilk olarak 26 Kasım 2023 günü başlayan yağışın gece saatlerinde yoğunlaşması ve ardından meydana gelen deniz taşması sonrası İzmir’in Karşıyaka ilçesi Mavişehir ve Yalı mahalleleri ile Konak Alsancak Mahallesi’nde ki konut ve işyerlerini su basması ile açığa çıktı. Karşıyaka’da denizin çekilmesi ile hayat normale dönerken Alsancak’ın özellikle Kıbrıs Şehitleri ve Kordon boyu civarında çok sayıda trafo merkezi uzun süre su altında kalmış, elektrikler kesilmiş ve bazı sokaklara günlerce elektrik verilememiştir. Elektrik verilen şebekede ise belki önceleri aciliyet nedeniyle kabul edilebilecek yanlış uygulamalar vardı.

Görevli dağıtım şirketi GDZ Elektrik’in müdahalede oldukça yetersiz kaldığı felaket sonrasında mevcut yeraltı şebekesi adeta yer üstüne döndürülmüş, trafo merkezleri ile dağıtım panoları, dağıtım panoları ile binalar arasında besleme kablolarına yüzlerce ek yapılmıştı. Günler sonra bölgeye tamamen elektrik verilse de acil yapılan ya da yapıldığı kabul edilen yan-

lış uygulamalar ne yazık ki kalıcı hale geldi. Felaketin üzerinden aylar geçmesine rağmen şantiyede bile rastlanmayacak görüntüler Alsancak’ın bir parçası oldu. Bu uygulamalardan biri, yol geçişlerinin hiçbir surette uzun süreli olarak kabul edilemeyecek biçimde kabloların plastik bariyer arasından yerüstünden yolları geçmesiydi.

Diğer çözümler de daha az vahim ve tehlikeli değildi.

Trafo merkezleri ile dağıtım panoları arasına muhtemelen arızalı besleme kabloları yerine ALPEK olarak bilinen havai hatlarda kullanılan askı telli kablolar (AER) ile bağlantı yapılmış, kablolar, yol atlaması benzeri geçişler yol kenarından ve kaldırımdan hiçbir koruyucu olmadan çekilmişti.

“Aymazlıktan öte suç...”

Yönetmeliklerde ve uygulamalarda bulunmayan bu yöntemler ne yazık ki şehrin merkezinde varlığını sürdürdü. Yalnızca havai hat için tasarlanmış ve nötr iletkeni açıkta olan kablo cinsinin (AER) hiçbir önlem almadan açıktan çekilmesi (yola atlaması) aymazlıktan öte suçtur. Bölgedeki polyester esaslı dağıtım panoları gerek daha önceleri gerekse de yaşanan su taşması sonrası kapakları/gövdesi kırık her tür müdahaleye açık haldedir. Vatandaşın can ve mal güvenliğini tehdit eden bu durumlar ivedilikle düzeltilmeli ve yönetmeliklere uygun hale getirilmelidir.

12 Temmuz 2024 tarihinde iki yurttaşımızın sokakta yürürken elektrik akımına kapılarak hayatını kaybettiği facia sonrası sahaya giden EMO İzmir Şubesi’nin oluşturduğu teknik heyetin ilk tespitlerine göre, olayın gerçekleştiği sokakta trafo merkezlerinden dağıtım panosuna giden kablolarla izolasyon hatası olduğu belirlenmiştir. Bu izolasyon hatasından kaynaklı olarak suyla temas eden iki yurttaşımızın hayatını kaybettiği düşünülmektedir.

Tüm yaşananlar gösteriyor ki elektrik dağıtımında geçici süreyle görevlendirilen dağıtım şirketinin 3. şahıs tesislerinin kabullerinde nelere dikkat ediliyorsa, elektrik şebekesini de o durumda işletmesi gereklidir. Elektrik dağıtımını kamunun işletmesi yerine kâr amaçlı özel yapılara teslimi sonrası yatırım ve nitelikli çalışanların eksikliği bu olayda kendisini açıkça göstermiştir. Sonuç olarak yapıl(may)anların sorumlusu dağıtım şirketi, denetim ile görevli TE-DAŞ ve EPDK'dır. Denetim görevlileri tarafından uygulamalar mutlaka incelenmeli ve sonuçları kamuoyu ile paylaşılmalıdır.

“Fahiş düzeyde pahalılık yaratıldı”

Dağıtım şirketleri vatandaşlara elektrik enerjisini güvenli, kaliteli, sürekli ve ucuz bir şekilde ulaştırmaktan sorumludur. Ancak bugün geldiğimiz noktada temel düzeyde dahi güvenlik sağlanamazken, kaliteli, sürekli ve uygun fiyatlı hizmete ulaşmak da mümkün değildir. Özelleştirmeler sonucu kamu kaynakları özel sektöre sınırsızca aktarılırken, fahiş düzeyde de bir pahalılık yaratılmıştır.

1 Temmuz 2024 tarihi itibarıyla perakende enerji bedeli konutlar için yüzde 2.5 artarken, dağıtım şirketlerine aktarılan dağıtım bedeline yüzde 58.9 oranında zam yapılmıştır. Zam sonrası yapılan hesaplamalara göre, 4 kişilik bir ailenin asgari 230 kWh elektrik tüketimi üzerinden aylık faturası 476.6 TL'ye yükselmiştir. Faturanın en önemli kalemi olması gereken enerji bedelinin, dağıtım bedelinin çok gerisinde kalması piyasanın çarpık biçimde şekillendiğini göstermektedir. EPDK açıklamasındaki “enerji üretim maliyetlerinde yaşanan artış” ifadesi, zama mantıklı bir gerekçe üretmemektedir. Enerji üretim maliyetlerinde ciddi bir artış yaşanmadığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Zaten dağıtım bedeline yüzde 58.9 oranında zam yapılması, artışın da-

ğıtım bedeli kaynaklı olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle 50 kuruşun altında bir bedelle temin edilen birim elektrik enerjisinin ancak 1.36 TL'ye tüketiciye ulaştırılabilmesi, hiçbir ekonomik gerçekle uyusmamaktadır.

Kamu eliyle yürütülmesi gereken hizmetin özelleştirilmesinin sonuçları ortadadır. Kalıcı çözüm için üretimden, dağıtımına kadar tüm süreçleri yönetecek dikey entegre bir kamu tekeli yeniden kurulmalıdır. Geçiş sürecinde ise kamu kaynaklarının sonu belirsiz bir biçimde özel sektöre transfer edilmesi yerine kamulaştırma işlemlerini yürütecek bir Kamulaştırma İdaresi Başkanlığı kurulmalıdır.

Konutlar İçin Asgari Tüketim Üzerinden Aylık Elektrik Faturasının Değişimi (TL / 230 Kwh)						
Fatura Bileşenleri	Tüketim (Kwh)	Haziran 2024		Temmuz 2024		Değişim Yüzde %
		Birim Fiyat TL	Fatura Toplamı TL	Birim Fiyat TL	Fatura Toplamı TL	
Perakende Enerji Bedeli	230	0,4822	110,9	0,4941	113,6	2,5
Dağıtım Bedeli	230	0,858883	197,5	1,365179	314,0	58,9
Fon ve vergiler hariç fiyat			308,4		427,6	38,6
Bel. Tük. Ver. (Yüzde)		5	5,5	5	5,7	2,5
KDV Öncesi Toplam			314,0		433,3	38,0
KDV		10	31,4	10	43,3	38,0
Fon ve Vergilerin Toplamı			36,9		49,0	32,7
Genel Toplam			345,4		476,6	38,0